

ELS CÀTARS: INTRODUCCIÓ

L'home de l'Edat Mitja occidental, que resa, que lluita, que treballa, segons el repartiment en els tres ordres de la societat, percebeix l'art, la política, el fet social, la vida, la mort ... en una paraula, el món que l'envolta, en termes específicament religiosos. La quasi totalitat de llurs referències són cristianes. El seu univers mental no pot sortir d'allí. Concebeix la seva pròpia existència com a resultat d'una creació (no posarà en qüestió aquesta concepció fins a finals del segle XVIII). Tota la seva vida social i privada es centra en la seva salvació i gira al voltant d'un tema recurrent: Déu.

A partir de l'any 1000, és a dir a partir del moment en què apareixen els primers documents escrits, quan el clergat regular catòlic es tanca en prestigioses abadies de projecció intel·lectual i filosòfica i el clergat secular (els capellans del camp i dels burgs) viu submergit en la incultura general, els aldarulls envolten el poble cristià, en busca d'un retorn als ideals evangèlics de pobresa ("si vols ser perfecte, ves, ven tot el que tens, dóna-ho als pobres i tindràs un tresor guardat en el cel. Després torna i segueix-me"), de puresa en els costums, de predicació de la paraula de Déu.

La Reforma Gregoriana, entre els segles XI i XII, serà una primera temptativa de resposta de l'Església catòlica, als nous problemes d'un cristianisme instal·lat en una Europa que havia iniciat un període de retorn a la calma (les últimes invasions dels bàrbars, les incursions dels hongaresos i dels víkings s'acaben), i d'expansió demogràfica i econòmica (es talen boscos per sembrar-hi blat i emplaçar-hi els pobles; apareixen invencions innovadores com el molí d'aigua i el collar de tir, que donaran un gran impuls a les societats rurals; l'ordre feudal continua imposant la seva pau, però tot i això, les ciutats ja començaran a prendre un caire urbà i s'implantaràn les places d'intercanvis comercials).

Clergues i laics surten al carrer, per predicar l'Evangeli, sense preocupar-se d'obtenir ni l'autorització de Roma, ni el dret de traduir les Escripures del llatí. Algunes iniciatives no prosperen; d'altres són reconegudes pel sí de l'Església romana (Francesc d'Assís i l'ordre dels germans menors, Domènec de Guzmán i l'ordre dels germans predicadors,...). D'altres es constitueixen en moviments divergents, reformistes pel que fa al dogma però, sobretot, en allò que es refereix als costums catòlics, o s'enfronten en un principi a l'església.

El catarisme s'inscriu en el context de fervor espiritual que acabem de definir i dins del qual sorgien les iniciatives dels clergues lluitadors i dels laics, sempre animats pel desig de seguir el Crist en la seva pobresa evangèlica i per alimentar-se de la Paraula de Déu. Aquesta doctrina va tenir una gran difusió a Occitana, on pel nivell cultural força elevat dels estaments més instruïts, era més fàcil el desenvolupament de l'esperit crític, i on a més a més, els atacs al poder temporal de l'Església de Roma, varen motivar les simpaties i la protecció de la noblesa.

Precisament, per l'extensió i la importància que tingué a Occitana, els càtars són coneguts també amb el nom d'albigesos (de la ciutat occitana d'Albí on s'hi aplegà un important nombre de càtars), tot i que els centres principals foren Tolosa de Llenguadoc, Narbona, Carcassona, Besiers i Foix. El nom de càtars (del grec "pur") els fou donat pels catòlics. Els mateixos s'anomenaven cristians o bons homes.

El catarisme va ser un evangelisme. Un dels punts centrals del propòsit de vida càtar és l'observació literal dels preceptes del Crist i, especialment del Sermó de la Muntanya. Caracteritzats pel rebuig total de la violència, de la mentida, i del jurament, els càtars es van mostrar a les poblacions cristianes com a predicadors (itinerants i pobres individualment) de la Paraula de Déu.

Els esforços del Papat per retornar els càtars a l'ortodòxia catòlica, varen fracassar. En primer lloc, ho intentarà amb la predicació de cistercencs i dominicans, però l'assassinat en 1208 de Pere de Castellnou, serà el darrer motiu que farà decidir el Papa Innocenci III a canviar d'estratègia i utilitzar la violència, que s'iniciarà

amb la croada dels exèrcits catòlics i que tindrà continuació sobretot, amb els procediments inquisitorials de Roma i les posteriors fogueres col·lectives ordenades pels braços temporals.

Aquesta manera de viure la religió quedà pràcticament desfeta a la segona meitat del segle XIII, malgrat que se'n mantingueren encara alguns reductes a Occitana fins al segle XIV, i a Itàlia i Albània fins al segle XV, deixant, més enllà d'una llarga obliteració, un missatge viu que lliura a qui el vol llegir, la memòria dels documents medievals: cristianisme sense condemna eterna i sense creu, refusant el mal i la violència i creient en la bondat fonamental de la naturalesa humana.

EL CATARISME:

RELIGIÓ DUALISTA

El catarisme va ser una religió cristiana fonamentada en la interpretació dualista de les Escriptures. La Bíblia càtara, el llibre sagrat que els predicadors itinerants portaven a tot arreu amb ells i que era la base del seu ensenyament, era un Nou Testament complet que incloïa els quatre Evangelis, els Fets dels Apòstols, les Cartes Canòniques i els llibres sapiencials de l'Antic Testament. Els càtars rebutjaven l'Antic Testament, per considerar-lo una crònica de la creació d'aquest món baix, pel fals Déu, en el qual veien l'expressió del principi dolent.

La Bíblia càtara (traducció occitana d'un original llatí anterior a la Vulgata de Sant Jeroni), no era gairebé gens diferent de la Bíblia catòlica. La principal diferència es troba en els primers versets del pròleg de l'Evangeli segons Sant Joan.

Aquest és el text de la Vulgata, que és encara la base de la Bíblia actual:

–(Jo 1,3):"Tot ha estat fet per ell, i res del que ha estat fet no ha estat fet sense ell"

–(Jo 1,4):"Tenia en ell la vida, i la vida era llum ..."

Mentre que el text de la "vella llenguadociana" era el següent:

–(Jo 1,3):"Tot ha estat fet per ell, i sense ell res no ha estat fet"

–(Jo 1,4):"El que fou fet en ell la vida, i la vida era llum ..."

Això vol dir, que els càtars distingien dues creacions: la veritable, la de les coses que "són" realment, és a dir la de Déu ("Tot ha estat fet per ell"); i la il·lusòria, la de les coses que no tenen una existència veritable, aquest món visible assimilat al "no-res" ("És sense ell que ha estat fet el no-res"), o "totes les coses han estat fetes sense ell". El món visible, "aquest món baix", no és la creació divina. Aquest món visible, en el qual res no és estable, en el qual tot allò que és manifesta està sotmès a la corrupció i a la mort, aquest món visible víctima del desordre, del mal, del sofriment, de la violència, aquest món ha de ser creació d'un altre principi, del principi dolent, del principi maligne, en una paraula del diable. Efectivament, el dualisme no es resumeix en una constatació moral de l'acció del bé i del mal en aquest món, en el seu antagonisme. Si així fos, totes les esglésies cristianes que creuen en Déu i en el diable serien dualistes. El veritable dualisme suposa la independència absoluta d'una arrel del bé i d'una arrel del mal, relacionades l'una amb l'altra.

"Hi ha dos mons: un és visible i l'altre és invisible. Cadascú té el seu déu. L'invisible té el bon Déu, el que salva les ànimes. L'altre, el visible, té el déu dolent, que fa les coses transitòries."

Els càtars doncs, creien en dues creacions sorgides de dos principis, segons la lògica, els indicis de la qual s'intueixen des del pròleg del "LLIBRE DELS DOS PRINCIPIS" (fragmentari resum d'un tractat escrit per doctors càtars, que consta d'una introducció i diferents capítols com la creació, refutació del lliure albir,...): "Un bon arbre no pot donar fruits dolents, ni un mal arbre pot donar bons fruits"; s'extreu la lògica

conclusió, que el món visible sotmès a la corrupció, a la mort i al mal, no podia ser la creació del Déu d'amor ensenyat per Crist: "La meua reialesa no és cosa d'aquest món ..."

EL CATARISME:

EL SEU MISSATGE DE LA REVELACIÓ

I DE LA SALVACIÓ

La situació que planteja el catarisme podria semblar bloquejada: d'una banda, el principi del bé i de l'ésser fora de temps, fora del món visible, en el món lluminós i infinit dels bons esperits, en l'eternitat; de l'altra, el món visible i temporal, del qual el principi maligne és el príncep ordenador, on les ànimes dels homes, d'encarnació en encarnació, dormen en la matèria corruptible indefinidament renovada i en l'oblit del seu diví origen.

Però Déu, en el seu infinit amor, no resta immòbil en el seu món de llum. Té "pietat del seu poble" i intervé en un món que no és el seu "mitjançant l'adveniment del seu fill Jesucrist". Déu va fer transmetre al seu "poble en exili" el missatge de la revelació i de la salvació destinat a "alliberar-lo del mal". I el Crist, enviat per Déu, va aparèixer en aquest món i va predicar el regne del seu Pare, va recordar a les ànimes adormides la seva pàtria celestial.

Per als càtars, no era per redimir el pecat original mitjançant el seu sacrifici i la seva mort a la creu, que el fill de Déu havia vingut a aquest món. Jesús havia vingut per ensenyar als homes, després d'haver-los recordat que el seu regne no era d'aquest món, els gestos alliberadors que els podien tornar a l'eternitat i deslliurar-los del mal i del temps.

Aquest gest salvador que el Crist havia vingut a transmetre als seus apòstols i que els havia demanat de transmetre amb el seu ensenyament, era el sagrament del baptisme per la imposició de les mans i de l'esperit, el baptisme pel foc i no per l'aigua, EL CONSOLAMENT dels Bons Homes occitans.

L'església catòlica va construir el seu dogmatisme, al voltant de Crist, el redemptor, i al voltant del cos martiritzat. Aquest sacrifici era repetit incansablement durant l'eucaristia i a l'acabament de la missa: misteri de trans-substanciament el pa esdevé cos, el vi esdevé sang: sofriment, mort i vida.

Per als càtars, el pa no va esdevenir mai carn, el vi no va representar mai el paper, horripilant, de la sang vessada: no era amb la perpetuació del sofriment i de la mort que es podia suprimir, acabar amb el mal, sinó multiplicant l'Esperit en aquest món.

"Llavors els imposaven les mans i rebien l'Esperit Sant"

(Fets 8,17).

Cristianisme sense creu, cristianisme sense eucaristia, ..., la religió càtara és doncs, àmpliament doceta: Fill de Déu, emanació de Déu, Àngel de Déu, va ser sota l'aparença d'home i no en la realitat de la seva carn, que el Crist va ser enviat a aquest món maligne, només va ser en aparença que va morir a la creu. Cap gota de sang, ni humana ni divina, va ser vessada, cap carn va ser danyada ni duta a la mort. El Fill de Déu no podia morir – ja que el principi maligne és el príncep de la mort –, però tot i això, si que podia sofrir.

LA JERARQUIA EN L'ESGLÉSIA CÀTARA

L'Església dels Bons Cristians, assemblea o comunitat de fidels, que aconseguia la seva salvació seguint una regla i seguint al peu de la lletra els preceptes de l'Evangeli, tenia una ordenació interna, lligada a la pròpia eclesiologia, i estava estructurada per tal d'acomplir eficaçment la seva vocació universalista: difondre la Paraula de Crist i el Consolament (el seu sagrament salvador del baptisme espiritual).

Aquesta Església es repartia en tres graus: **a) CREIENTS, b) CONSOLATS i c) BONS CRISTIANS.**

a) El CREIENT és l'oient, el que ve a escoltar la pràctica càtara.

b) El grau de **CONSOLAT** és més imprecís. Hi ha el "simple consolat", és a dir, el malalt que ha rebut el sacrament dels moribunds i després ha sobreviscut, per la qual cosa està potser en espera de ser realment batejat?. El "simple perfecte o perfecta", és el batejat, però durant les èpoques de pau, només tenien el poder de dir la Pregària, de beneir el pa i de donar el consolament als moribunds.

c) El paper realment sacerdotal, de la predicació solemne i de l'ofici del baptisme de l'esperit, que s'atorgava al neòfit durant molt de temps preparat i iniciat, i que era destinat a entrar en els ordes càtars, sembla haver estat reservat a una jerarquia de **BONS CRISTIANS o PERFECTES** anomenats **ANCIANS, DIAQUES o BISBES**.

És clar, molt de pressa, des de l'època de les persecucions, la diferència entre simple perfecte, consolat o membre de la jerarquia va desaparèixer completament. Llavors, el més humil dels perfectes clandestins, la més aïllada de les perfectes dels boscos, representava tota l'Església en ells mateixos i reunien en ells totes les funcions pastorals i sacerdotals dels cristians recoberts per un poble de creients encasellat per la burocràcia inquisitorial.

L'Església càtara, va ser en realitat la suma d'un determinat nombre d'esglésies autònomes, que mantenien en general lligams de bona amistat entre elles. Quan una comunitat local esdevenia suficient nombrosa i influent, aquesta s'organitzava com a Església, és a dir, escollia un capdavanter, un bisbe gestor, i s'atorgava un cert nombre de diaques destinats a assegurar la predicació i la vida religiosa de les cel·les cristianes de base: **LES CASES CÀTARES**.

Les cases càtars no sabrien ser assimilades a un monestir o a un convent catòlic: ignoraven tota clausura, estaven obertes al món i a la societat i tenien trets d'hostal i de taller. Eren sobretot el lloc on el ritu de l'Església es mantenia, i on tot creient sabia que podia anar a escoltar parlar de Déu i tornar a les seves arrels, mitjançant pràctiques pietoses.

Hem explicat, que la jerarquia era composta per BISBES, que compten amb dos coadjutors: un **FILL MAJOR** destinat a succeir-lo un dia, i un **FILL MENOR** cridat llavors a esdevenir "fill major" (el prestigiós Guilhabert de Castres, havia estat "fill major" del bisbe Gaucelm).

No hem d'imaginar el bisbe càtar com un prelat catòlic, residint en un palau episcopal en la seva ciutat catedralícia: el bisbe càtar continua sent pobre i itinerant com tot Bon Cristià. Se'l crida per les cerimònies i les ocasions solemnes i, sens dubte, manté fins al final la funció de gestor "temporal" i "financer" de l'Església-comunitat. El "socius", company de vida i de camí del bisbe, era generalment un jove diaca format per ell.

Els DIAQUES, presidien prèdiques i fins i tot ritus en la vida de les comunitats locals agrupades en "cases". Sens dubte eren ells els que, anaven a celebrar el service o aparelhament a cada casa càtara, organitzaven les missions de predicació i la vida itinerant dels BONS HOMES, lligada al seu treball i a la comercialització de la seva producció.

ELS RITUALS CÀTARS

Els càtars bàsicament es dividien en Perfectes (Bons Homes) i creients. Els principis estrictes valien sobretot per als primers, mentre que els segons, sovint només abans de morir, rebien "el consolament", ritu que constituïa –entre altres coses–, l'admissió al grau de Perfectes.

A continuació, ampliarem el significat del ritu del consolament, així com també d'altres com el meliorament, el service o aparelhament i endura.

CONSOLAMENT.

Sagrament d'alliberació del mal, és el baptisme espiritual de Jesucrist, i desenvolupa un triple paper: evidentment el baptisme, però també l'ordenació i l'extremaunció.

Suposava consagració i compromís. El futur cristià rebia en primer lloc la Pregària dominical, és a dir, la facultat de dirigir-se a Déu en primera persona, reconegut com un dels seus fills, demanant-li que l'alliberés del mal. Seguidament la seva renúncia al món maligne, era sacralitzada per la imposició de mans dels Bons Homes, que cridaven damunt d'ell l'Esperit Sant. Un cop batejat, el postulant ja era cristià. Bon cristià, la Inquisició dirà "perfecte" o "perfecta", en el sentit d'heretge acabat (perfectus= acabat, conclòs, complet.).

En el moment de realitzar aquesta cerimònia, pronunciaven una sèrie de vots d'essència monàstica: primerament, el de viure a partir d'aquell moment en comunitat (o almenys amb un "socius", un company o una companya), també el de recitar pregàries rituals a les hores indicades, de dia i de nit, i en les ocasions concretes, i finalment també el d'una doble ascesi, la dels vots d'abstinència i continència (vida de castedat absoluta i a part dels períodes de quaresma i de dejuni ritual de pa i aigua, s'abstenia definitivament de qualsevol aliment d'origen animal, –llevat de la carn de peix–).

El perfecte o la perfecta, es comprometen a no cometre cap més dels pecats que l'Evangelí oposa a la llei de vida del Crist, ja que la mínima falta era un pecat irreparable, i el mínim mal era el mal tot sencer, que els cristians batejats amb l'Esperit, concentraven tota la seva atenció a no posar en perill el sagrament salvador que els havia alliberat del mal.

La mort en estat de perfecció, la mort "consolat", constituïa en el sentit propi, la bona fi vers la qual l'ànima encarnada tendia amb tota la seva voluntat de bé.

MELHORAMENT. (la millora)

Quan un creient càtar trobava uns perfectes, els saludava d'una forma ben particular: practicant "el melhorament", acte que el tornava millor, és a dir, el feia progressar en el camí cap al bé. S'inclinava tres vegades, profundament davant d'ells, i els demanava cada vegada:

"Bon Cristià (o Bona Dama), la benedicció de Déu i la vostra".

La tercera vegada afegia:

"Senyor (o Bon Cristià o Bona Dama), pregueu Déu pel pecador que jo sóc, que em dugui a una bona fi".

SERVICE O APARELHAMENT.

És la pràctica d'un tipus de penitència pública i col·lectiva, en un acte de penediment de les faltes –necessàriament molt lleus–, de les quals s'acusa una comunitat càtara o el seu propi ancià, davant d'un membre de la jerarquia de l'Església.

ENDURA.

Alguns creients càtars, davant l'angoixa de veure la seva Església sota el pes de la persecució, i obsessionats per la bona "fi" i per la salvació, tendien a assimilar la mort en les mans d'un perfecte, a un baptisme en l'Església del Crist.

Va ser d'aquesta manera que es van multiplicar, a finals del segle XIII i principis del segle XIV, les pràctiques que haurien pogut ser l'origen de la llegenda, d'aquest suïcidi ritual mitjançant una vaga de fam.

LA CROADA ALBIGESA

El papa papa Inocenci III, constatant que en terres occitanes, cap missió de predicació o d'intimidació coercitiva, no havia donat cap resultat que fos vàlid, i que l'heretgia donava un argument suplementari a l'anticlericalisme endèmic i actiu dels senyors d'aquelles contrades (els drets de l'Església eren escarnits, violats, espoliats, el delme eclesiàstic ja no tornava dins de les caixes) i, sobretot, que aquesta heretgia pretenia implantar-se i organitzar-se com a contraesglésia i els seus predicadors coneixien l'Evangeli millor que el seu propi baix clergat, va decidir recórrer a la força d'una croada.

La primavera de 1208, i després de l'assassinat del seu legat, Pere de Caltellnou a Sant Gèli, segons es va dir, en mans d'un home del comte de Tolosa, Innocenci III va pronunciar un anatema solemne contra Ramon VI, i va declarar les seves terres "lliurades com a presa". Això era una crida directa a la croada, dirigida a Felip August, rei de França, així com a tots els comtes, barons i cavallers del reialme. Amb el temps, la croada esdevindrà el pretext que tindrà la monarquia francesa del Nord, per ocupar les terres del Sud, força més riques i civilitzades, i s'inscriurà en el seu procés d'expansió territorial i, concretament, en l'intent de Felip II August de França de reunificar l'antic regne dels francs.

Un any més tard, durant la primavera de 1209, el gran exèrcit de la croada, sota el comandament del legat pontifical Arnau Amauri, abat de Cîteaux, es va posar en moviment cap a les terres occitanes.

En dos mesos, juliol i agost, Besiers (on es produirà la matança de tota la població) i Carcassona, cauran en mans dels croats, que desposseiran dels seus béns i dels seus títols al jove vescomte Ramon Roger Trencavell. El títol vacant de vescomte de Carcassona, s'otorgarà a Simó de Montfort, que a partir d'aquest moment es convertirà en el cap militar de la croada, títol que ostentarà fins a la seva mort assetjant Tolosa.

Aquesta situació va representar un greu problema pel rei Pere el Catòlic. Per un costat, es veia obligat a defensar els seus súbdits occitans i a reaccionar davant una situació que posava en perill tota la política occitana de la Casa de Barcelona. Però en aquest cas, optar per la defensa dels seus súbdits podia significar l'excomunicació i la probable extensió de la croada als dominis peninsulars de la Corona d'Aragó. Per això, Pere el Catòlic va posar en joc tots els recursos possibles per aconseguir una solució pacífica del problema, però tot va ser en va. Finalment, decidí oposar-se a la croada, en compliment dels seus deures feudals.

Malgrat que a començaments de 1213, els comtes de Tolosa, Foix i Bearn havien jurat fidelitat a Pere el Catòlic, i que finalment es convertia en senyor de tota Occitània, fent realitat el projecte polític català de la Casa de Barcelona, el 12 de setembre de 1213, fou derrotat i mort, per l'exèrcit croat de Simó de Monfort, a Muret. Aquesta derrota suposà l'enfonsament de la política d'expansió a Occitània i la pèrdua d'aquests territoris, que amb el temps passaran a dependre de la monarquia francesa.

Salvat l'obstacle que representava la Corona d'Aragó i fins al 1244, moment de la capitulació de Montsegur, les diferents accions de guerra dutes a terme pels exèrcits croats en diferents etapes, faran que una darrera l'altra, les ciutats i els castells del Llenguadoc (Montreal, Fanjaus, Laurac, Saissac, Castres, Menerba, Termes, Cabares, Lavaur, Tolosa,...), caiguin víctimes de durs assetjaments i els càtars que hi habitaven i que no han pogut fugir, siguin cremats en fogueres col·lectives.

LA INQUISICIÓ:

ELIMINACIÓ DE L'ESGLÉSIA CÀTARA.

La institució d'una Inquisició apareix l'any 1231 en la Historia, en territori germànic, contra els càtars renans, l'eliminació dels quals el papat confia a Conrad de Marburg. L'any 1233, a Occitània, "l'Inquisitio heretice pravitatis" (funció d'investigació sobre la depravació herètica), és oficialment instaurada i Gregori IX, investeix a dominics i franciscans, d'aquest sant ofici.

La paraula Inquisició significa pròpiament investigació. El procediment dirigit per un veritable tribunal, amb un jutge que "instrueix" cada assumpte, interrogant els testimonis aportats sota jurament, per tal de fer-los dir tota la veritat sobre ells mateixos i sobre els altres. La Inquisició doncs, com a procediment d'investigació, exigia testimoniatges, reclamava llistes de noms i es basava en el sistema de la delació. El seu objectiu va ser conduir a la mort una religió, mitjançant l'eliminació dels seus pastors i el desmantellament de les xarxes de solidaritat vers ells.

La Inquisició era odiada, perquè d'alguna manera arribava en els furgons de l'exèrcit d'ocupació, i es dividia escorcollant el país fins al punt que feia de cada vilatà, un sospitós en potència i de l'Església dels Bons Cristians, una Església del desert. Va funcionar i es va organitzar a poc a poc, de manera cada vegada més burocràtica i més sistemàtica.

L'objectiu de les seves investigacions era simple: identificar, amb el joc de lligar caps a partir de testimoniatges, tots els perfectes i les perfectes clandestins, tots els ministres i pastors de la religió dissident. Els registres d'interrogatoris o de deposicions, funcionaven en aquest aspecte com a veritables fitxers que destacaven noms i llocs. Cada perfecte o perfecta identificat i arrestat, era sistemàticament "lliurat al braç secular", és a dir, lliurat a la foguera si refusava abjurar. Si abjurava, incorria en penes menors: la condemna a les "quatre parets", la presó, perpètua o no, "estricta" o no (la presó "estricta" equivalia a una condemna de mort dissimulada). Si abjurava i acceptava fer-se col·laborador de la Inquisició, recobrava la llibertat, però sota la protecció d'armats.

Sens dubte la immensa majoria de perfectes no van abjurar, i és així com la repressió selectiva, el terror generalitzat i la delació erigida en sistema per la por i la cobdícia, duta a terme per la Inquisició des de 1234 a 1325, va aconseguir la total desaparició de l'Església càtara a Occitània. Alguns dels seus membres es van refugiar a la Llombardia i fins i tot a Catalunya, i els altres, un rera l'altre, van ser eliminats pel foc.

CÀTARS I CATARISME

A OCCITÀNIA

Les vies de penetració de les idees són poques vegades misterioses, en canvi, les condicions de la seva implantació són en general menys evidents. Els documents i el mateix desenllaç de la Història demostren de forma indubtable, que el catarisme es va estendre a través d'Europa durant el període històric de reobertura de les grans rutes comercials, després de les invasions i de l'establiment tant de nous centres d'intercanvis comercials (les fires), com de noves tècniques financeres, per no dir bancàries. La lletra de canvi, l'avantpassat directe del xec i de la targeta de crèdit, va ser inventada a Tolosa al segle XII.

Els principats occitans, que van formar el marc general del desenvolupament del catarisme albigès, són molt sovint aquestes zones europees reviscolades pels nous corrents d'intercanvis comercials i trasbalsades per la mateixa economia monetària. Es caracteritzen igualment per un progrés de la vida urbana, lligat a l'expansió econòmica i a l'emergència d'una classe burgesa marxant, i també per una estructuració de les ciutats que adquireixen llibertats, franquícies i consolsats, en detriment dels vells senyor feudals (Tolosa, Carcassona, Besiers, ...).

Es tracta de llocs, on el clima sociocultural i econòmic, fa més favorable la implantació del cristianisme càtar, ja que aquest s'inscriurà sense dificultat aparent, en el conjunt de les classes socials i d'una manera francament "progressista", és a dir en el sentit del corrent econòmic innovador i portador de futur. Alhora, s'hi produeix un relatiu desvetllament d'una classe burgesa en relació amb el sistema feudal, que és la que pren el poder a les ciutats, almenys a les zones meridionals. Les ciutats tindran com a tret general, el fet de ser llocs de pas i d'intercanvi del nou gran comerç internacional, i bressols de projecció d'una nova cultura literària profana (el "*trobar*").

Una burgesia que en aquesta fi del segle XII, i a Occitània particularment, estava en ple apogeu polític a causa

dels consolats urbans i en ple apogeu econòmic pel biaix d'un gran comerç internacional recolzat en les noves tècniques bancàries. Una classe burgesa doncs, que entre altres raons, devia sentir-se atreta, per una Església que no tenia cap raó d'ordre metafísic ni pràctic, per cobrir d'oprobri el préstec amb interessos, ni assimilar-lo amb la usura, i que no excomunicava de cap manera els qui la practicaven (si que ho feia l'Església romana des d'un decret del 1r. concili del Laterà l'any 1097).

A més a més, el rebuig de l'Església càtara per qualsevol mena de violència institucionalitzada, guerra o pena de mort, el seu menyspreu per qualsevol jerarquia temporal i el seu refús d'un dret de justícia laic, no van semblar pas destorbar gaire l'eficàcia de les prediques càtares entre la noblesa. No ho va semblar pas més que la teòrica igualtat en l'aspecte social que fluïa dels destins de la reencarnació d'un cos adinerat a un cos oprimat: la incitació tàcita dels Bons Homes als senyors, que necessitaven que el delme eclesiàstic no fos restituit, era un argument que comportava que realment no poguessin perjudicar aquests idealismes evangèlics. I, de fet, les relacions que es van establir entre l'Església dels Bons Cristians i la petita noblesa occitana no van ser mai relacions d'interès, sinó uns sòlids i fidels lligams de fervor i de cor.

La classe burgesa marxant, en teoria, tenia millors raons per adherir-se al cristianisme càtar que no les tenia la noblesa. Per començar, i contràriament al clergat de l'Església dominant, que subsisteix de les imposicions fetes a les poblacions creients, els Bons Homes participaven en el món del treball. La seva regla de vida evangèlica, els obligava a treballar per viure, seguint l'exemple dels apòstols, els quals, exercien tots algun ofici.

Esdevinguts Bons Cristians, els antics cavallers ja no temien per a res "rebaixar-se". Cavallers que aprenien a teixir o a cosir, grans dames (síntoma d'una religiositat i d'una reivindicació del paper de la dona, com a participant de l'aventura espiritual que s'està iniciant), que estaven obligades a treballar amb la filosa per tal de viure, predicadors itinerants que esdevenien també marxants i seguien les rutes del comerç pels burgs i les fires. Es innegable que la societat religiosa càtara s'obria vers el món de la burgesia marxant de manera ben natural.

Les cases càtares, les cases d'homes i dones perfectes, en les ciutats i en els burgs, feien la funció de tallers, així com també de centres de predicació i de pregària. Eren tallers d'elaboració de teixits, de costura i de fabricació de diversos objectes artesanals de la vida quotidiana, des de l'escudella de fusta fins a la pinta de corn. Quant als perfectes itinerants, sempre de dos en dos, per la seva missió de la predicació i el seu sacerdoci del "consolament", exerciran oficis diversos, però sempre "mòbils", com a metges, fusters, ..., si de vegades es llogaven com a obrers agrícoles en terres laiques, feien raonablement de forma privilegiada uns oficis compatibles amb la seva situació de caminants. De manera natural, són encaminats a fer-se portadors, de plaça en plaça, tant de la Paraula del bé com dels productes procedents dels seus tallers. Contribuïen així àmpliament al finançament de la seva Església, a la qual naturalment també alimentaven diverses donacions i sobretot llegats donats en motiu dels "consolaments" conferits als moribunds.

Tot i ser una Església rica (rica pel fruit dels seus membres), per les donacions i els llegats pietosos com qualsevol Església, i malgrat la vida de probresa de cadascun dels seus membres, l'Església càtara necessitava diners. Els seus "bens" no van estar mai "congelats" en forma d'hisendes, sinó que es van quedar en el mercat econòmic. El món dels negocis es va acostumar a treballar amb ells (els confiava sumes en dipòsit perquè de tots era sabut la seva integritat), i l'Església va administrar aquests dipòsits juntament amb els seus propis fons i, probablement, sense dubtar a fer-los fructificar.

Ho va fer però, de forma escrupulosa, tenint extrema cura sempre a tornar els dipòsits, fins i tot en els períodes de gran perill, ja que el frau en els préstecs i en les gestions semblava figurar dins del rang dels "pecats". D'aquesta manera l'Església va proporcionar uns serveis evidents, tant a qualsevol petit artesà local com a la classe burgesa comerciant en el seu conjunt, i es va inserir de manera generalitzada dins l'economia monetària de l'època.

CÀTARS I CATARISME

A CATALUNYA

El catarisme influí àmpliament sobre la societat catalana, sobretot des de la segona meitat del segle XII (el 1167 hi ha el primer document d'una comunitat càtara catalana, a la Vall d'Aran) fins a la fi del segle XIII, i presentà molt escasses variants doctrinals respecte al catarisme occità a causa de la rigorosa jerarquització de l'església càtara.

Penetrà des d'Occitània seguint el procediment habitual entre els càtars, a través, sobretot, del comerç i de la indústria, principalment la tèxtil (la qual al segle XIII, depenia encara, en gran part, d'occitans), i s'incrementà amb la immigració de nobles occitans càtars, motivada per la repressió religiosa a Occitània i afavorida per l'església i la corona catalanes, per la important entrada de capitals que comportava, pels interessos derivats de la guerra contra els sarraïns i el repoblament dels territoris conquerits.

D'altra banda, l'amplitud de la difusió s'explica, en part, per les crisis socials que implicaren a Catalunya el naixement de la burgesia. Els grans senyors feudals, interessats a afermar, enfront de la feudalitat eclesiàstica, les posicions aconseguides, eren propensos a l'adopció d'una doctrina que comportava la supressió del poder temporal de l'Església, però fou en la naixent burgesia que el catarisme s'adequava millor als interessos de classe, i això, en la mesura que era una doctrina que no solament no condemnava les activitats mercantils, sino que fins i tot les afavoria, i que en la seva concepció dualista encaixava amb la valoració burgesa de les dues grans realitats socials del moment: el món agrari i feudal, basat en el sentit sagrat de la nissaga i de la propietat territorial, considerat per aquella entrebancador i representació del mal, i el món artesà i comerciant, que encarnava el bé.

Les zones més influïdes per la nova doctrina foren el Rosselló i les valls pirinenques, on les grans famílies tenien estrets lligams familiars, culturals, militars i econòmics amb Occitània. La zona catalana pirinenca occidental esdevingué també refugi i centre d'activitats càtares, entre altres llocs, a Andorra, la Tor de Querol, Berga, Josa del Cadí, Gósol, Castellbò, ..., i una bona part dels senyors d'aquests territoris protegien decididament la doctrina càtara. L'heretgia s'estengué a Barcelona, a Lleida, a Prades, a Siurana, a l'Arbolí, a Cornudella, a la regió de Morella i a les noves terres conquerides.

Se sap que els de Castellbò tenien contactes amb la família dels comtes de Foix, on gairebé totes les dones eren perfectes. Ermessenda de Castellbò, filla d'Arnau de Castellbò, que es va casar l'any 1208 amb Roger Bernat II, hereu del comtat de Foix, viurà i morirà càtara. Sembla que Arnau de Castellbò es va fer càtar al llit de mort, mentres que d'altres cavallers, com Ramon de Josa i el seu germà Guillem Ramon, se'n feien i se'n desfeien tot sovint.

La croada albigesa, que reprimí el catarisme occità, repercutí àmpliament a Catalunya. En primer lloc representà la fi de l'expansió catalana en terres occitanes, que anaren passant a poder del rei de França a partir de la desfeta que va patir el rei català Pere I a Muret (1213), i també, fou l'inici d'una important immigració que contribuï a la conquesta de terres islàmiques i afavorí l'expansió catalana per Itàlia, gràcies a la imatge tolerant de Catalunya portada pels càtars, refugiats principalment a Llombardia.

A la corona catalano-aragonesa la repressió de l'heretgia, que interessava sobretot l'Església, era condicionada per les seves repercussions en la política occitana dels reis. Alfons el Cast i Pere I la condemnaren diverses vegades, potser per protegir els nobles d'una repressió més dura; però al final Jaume I acabà cedint a les pressions papals que demanaven amb urgència l'extinció del catarisme. L'any 1233 es creà la Inquisició i van donar la potestat inquisitorial als frares dominics. Serà un procés lent, però poble rera poble, la Inquisició no s'aturarà fins acabar amb el catarisme.

L'any 1237, els comtes de Foix, autoritzen l'entrada d'inquisidors a Castellbò per poder conservar les possessions a l'Alt Urgell. 30 anys després, l'inquisidor general de Catalunya, Pere de Cadireta, mana desenterrar les restes d'Arnau de Castellbò i de la seva filla Ermessenda, acusats d'heretges càtars, les fa

cremar i escampar al vent. La llegenda explica que la gent de Castellbò agafà l'inquisidor, el van asseure en una cadira i li van tirar rocs fins que el van matar. D'aquí li ve el nom.

Les darreres reminiscències del catarisme als Països Catalans foren probablement la comunitat de Sant Mateu del Maestrat, a sota mateix de Morella, dirigida per Guillem Belibasta, que en el perllongat exili occità a Catalunya s'hi establí (1315) durant sis anys. Amb enganys el varen portar a Tírvia, al Pallars Sobirà, on el comte de Foix, propietari de les terres, va permetre l'entrada a les tropes de la Inquisició, que el capturaren per dur-lo davant del bisbe-inquisidor de Pàmies, Jacques Fournier.

ELS PERSONATGES DE LA CROADA.

Gregori VII. (Reforma gregoriana)

Intent de restaurar l'esperit religiós, duta a terme d'una manera decisiva pel papa Gregori VII, durant la segona meitat del segle XI.

Va fer condemnar la simonia, la compraventa dels beneficis, el concubinat dels clergues, la relaxació dels seus costums,..., encara que l'efecte més visible de la qual, va ser la reglamentació del matrimoni.

Pere de Castellnou

Monjo de l'abadia cistercenc de Fontfreda, fou legat del papa Innocenci III per a combatre l'heretgia càtara (1203).

Fracassà en la seva missió davant de Ramon VI, comte de Tolosa, al que va excomunicar.

Fou assassinat a Sant Geli, es diu que a mans d'un home del mateix comte de Tolosa (1208), i la seva mort provocà que al març de 1208, Innocenci III declarés la croada contra les terres occitanes.

Arnaud Amaury

Antic abat de Cîteaux, legat pontifical d'Innocenci III a Occitània, polemista anticàtar desafortunat, va ser el cap espiritual de la croada. Arquebisbe i duc de Narbona, Arnaud-Amaury és un clar exemple de la poca definició que hi havia en aquella època entre els poders temporal i espiritual. La seva posició com a duc de Narbona, el portà moltes vegades a situacions conflictives amb el comte de Tolosa.

De fet, utilitzarà i abusarà del seu poder, i el seu caràcter conflictiu i els seus interessos personals, el portaran àdhuc a excomunicar a Simó de Montfort!!!, per la disputa del ducat de Narbona que havia pertangut als Tolosa, i que ells es disputaven.

La «Chanson de la Croisade», li atribueix la terrible frase "**Mateu-los a tots, que Déu ja reconeixera els seus ...**" en el moment del setge i posterior matança de Besiers, a l'estiu de 1209.

Realitat o no, aquesta cita és una clara mostra, del fanatisme exacerbat d'alguns dels caps de la croada.

Simó de Montfort

Aquest noble francès, va néixer vers el 1150. Comte de Leicester per part materna, participà en la quarta croada (1199), però refusà acceptar les intrigues dels venecians i es dirigí a Palestina.

L'any 1209 fou escollit cap militar de la croada que es va organitzar a França, a petició d'Innocenci III, per a lluitar contra els albigesos.

Després de prendre Besiers i Carcassona (juliol-agost de 1209), el Papa li va concedir els títols senyorials d'aquests dominis (que pertanyien a la Corona d'Aragó).

Va intentar que Pere el Catòlic (que s'havia arribat fins Carcassona, per intentar que la capitulació es portés a terme en les millors condicions possibles) li reconegués aquestes possessions, però el rei si va negar. Solament ho acceptà, al fer-se palès que el poder de Montfort, aliat amb Felip August (rei de França), augmentava i amenaçava esdevenir un perill pels seus estats, llavors negocià (27 de gener de 1211), el matrimoni del futur

Jaume I amb la filla de Montfort, i li va entregar com a garantia, l'infant de tres anys d'edat. Amb aquest ostatge, Simó pensava impossibilitar al rei d'Aragó, l'agafar partit contra ell en favor dels albigesos. Però no fou així, i dos anys més tard Pere el Catòlic fou vençut i mort a Muret (setembre de 1213), i Montfort entrà a Tolosa davant l'exèrcit croat. Poc després (Narbona, 1214), Innocenci III obligà a Montfort a lliurar Jaume I als nobles catalans. Malgrat tot, l'any següent, el concili del Laterà va destituir oficialment Ramon VI de tots els seus drets, i va declarar Simó de Montfort comte de Tolosa, com també era ja vescomte de Carcassona, de Besiers, d'Albí,... Simó i Arnau Almaric, van estar a punt d'arribar a les mans pel ducat de Narbona, que havia pertangut als Tolosa, i que ells es disputaven. Arnau Almaric excomunicà Montfort, però el rei de França, l'any 1216, va acceptar d'aquest el vassallatge dels territoris que havia conquerit, legitimant així la situació. A la mort d'Innocenci III, Ramon VI i el seu fill van iniciar la reconquesta dels seus territoris, amb l'ajut del poble occità i de l'exèrcit catalano-aragonés (1216–1217), que va haver de retirar-se, davant les amenaces d'excomunicació per part d'Honorí III. El resultat de l'aixecament popular al costat dels Ramon – el jove comte, victoriós a Provença s'havia reunit amb el seu pare a la ciutat –, va ser la mort de Montfort d'un cop de pedra, quan es complien ja deu mesos de setge a Tolosa, el 25 de juny de 1218.

Pere el Catòlic (I de Catalunya i II d'Aragó)

Primogènit d'Alfons el Cast i de Sança de Castella. El seu regnat va iniciar-se l'any 1196, sota la tutela de la seva mare, amb la que va tenir greus desavinences. Des del començament, manifestà una important preocupació, pels problemes de la Catalunya pirenenca i d'Occitània. Com a resultat d'aquesta orientació occitana, es va casar amb Maria, hereva de Montpeller (1204), de la que va néixer Jaume I (1208), i de la que posteriorment va desitjar separar-se, malgrat les contínues negatives d'Innocenci III. Aquesta intervenció en els afers occitans, augmentà al casar-se la seva germana Leonor, amb el comte Ramon VI de Tolosa (1204). Els problemes relacionats amb la propagació de l'heretgia càtara en els seus territoris, faran que l'any 1204 es traslladi a Roma, per a ser coronat i renovar el seu jurament de vassallatge a Innocenci III. Juntament amb Alfons VIII de Castella, i Sanço VII de Navarra, participà en la croada contra els almohades, que va acabar amb la victòria de les Navas de Tolosa (1212). L'organització de la croada albigesa, que només beneficiava les ambicions de la monarquia francesa (1208), i l'atac a Besiers, Carcassona (1209), i Tolosa (1211), vassalls de Pere d'Aragó, provocaran la seva intervenció, malgrat l'amenaça d'excomunicació per part de la Santa Seu. Després de negociacions infructuoses, el rei desafia a Simó de Montfort (al que en 1211, havia entregat el seu fill com a aval) i el 27 de gener de 1213 visitarà Tolosa, i tots, Ramon VI i el seu fill, els cònsols, el comte de Foix, el comte de Comenge, li van rendir homenatge. Rei d'Aragó i comte de Barcelona, Pere seria a partir d'aquest moment, sobirà de tots els comtats del nord dels Pirineus sobre els quals, des de feia temps, el rei de França ja no tenia els mitjans per fer prevaler els seus drets. Això no obstant, el 13 de setembre de 1213, a la plana de Muret, al sud de Tolosa, la croada va triomfar amb un exèrcit de coalició ben superior en nombre. Pere d'Aragó va morir. Montfort va entrar a Tolosa. S'acabaven d'aquesta manera les aspiracions ultrapirinenques de la Corona d'Aragó, i triomfava a Occitània la Monarquia francesa. La fastuositat de la seva cort (concorreguda per joglars i poetes) i la seva política belicosa, deixaven arruïnat l'erari real.

Jaume I El Conqueridor

Neix a Montpeller l'any 1208. Rei d'Aragó (1213–1276), fill i successor de Pere I el catòlic i de Maria de Montpeller. Als tres anys, el seu pare el lliurarà com ostatge a Simó de Montfort, que el retindrà a Carcassona fins 1213. Aconseguirà el vell somni de la conquesta de Mallorca (1229–1230). Menorca va restar com a feudatària en poder dels musulmans fins l'any 1286. Eivissa fou conquerida en 1235. L'any 1238 conquerirà la ciutat de

València, i pocs anys després Xàtiva i Biar.

El veïnatge amb els castellans donà lloc a la firma del tractat d'Almïra (1244), però Jaume I va ajudar a conquerir Múrcia a Alfons el Savi (1266).

La continuïtat de la presència d'una massa de població musulmana després de la conquesta obligà Jaume I, a combatre rebelions fins a la seva mort i no foren acabades fins el regnat del seu fill, Pere el Gran (1277).

La mort del darrer comte provençal de nissaga catalana, va provocar la intervenció de Jaume I a Provença, però Lluís IX va obligar-lo a acceptar el tractat de Corbeil (1258), pel qual renunciava a la possessió d'Occitània. Només retingué la ciutat de Montpeller i els drets no reconeguts sobre el comtat de Carlat.

Sant Domènec de Guzmán (dominicà)

Domènec de Guzmán (Caleruela, Burgos, 1170–Bolonia 1221). Descendent de l'antiga família castellana dels Guzmán, va ser Canonge regular d'Osma, i l'any 1203 va haver d'acompanyar el seu bisbe, Diego d'Acevedo, en una ambaixada pel nord d'Europa.

L'any 1206, i quan tornaven del viatge – després d'haver-se desviat per anar al Vaticà –, es van trobar a Montpeller, amb els legats del papa Innocenci III: Pere de Castelnau i Raül de Fontfreda, desanimats per no haver pogut deturar l'avanç de l'heretgia. Va convèncer-los perquè adoptessin una manera més directa de viure la predicació contra els heretges, com a homes d'Evangeli més que com a representants d'un poder tot i que aquest fos espiritual:

"Es presenten humilment, amb els peus descalzos, sense or i sense plata ...En certa manera, imiten en tot el model dels apòstols..."

Va obtenir minsos resultats, malgrat que durant l'hivern del 1206–1207, fundà el monestir de Prouille, prop de Fanjaus. Una casa destinada a les dones càtares que es convertien a la seva predicació.

En 1209, no va voler associar-se a la croada decidida per Innocenci III, sino que insistí en la seva predicació pacífica contra els heretges.

L'any 1215, reuní a Tolosa alguns companys, que sota la seva direcció, es van iniciar en la vida religiosa, esperant ser predicadors com ell. Després d'una primera gestió portada a terme a Roma, durant El III concili del Laterà de 1215, va obtenir d'Honorí III, la confirmació de la fundació de l'ordre del germans predicadors. Des d'aquest moment i fins la seva mort, dedicarà la seva vida a la predicació i a l'organització de la seva ordre per França i Espanya.

Va ser canonitzat, en 1234, per Gregori IX, i les seves restes descansen a Bolonia.

Innocenci III

Elegit Papa el 1198, va tenir com a programa imposar la seva autoritat, tant als sobirans com als clergues i exercir d'aquesta manera la teocràcia.

Intentà combatre l'heretgia càtara mitjançant la predicació, però després del assassinat del seu legat Pere de Castelnau, excomunicà a Ramon VI de Tolosa (1208) i ordenà que es prediqués la croada, la qual va degenerar en una expedició de càstig contra tot el Llenguadoc.

Va combatre els abusos que es donaven amb ocasió de les bules, va fer vigilar pels seus legats la regularitat de les eleccions dels bisbes i donà exemple d'austeritat, reduint el luxe del Vaticà. Va recolzar el moviment monàstic i animà la fundació de les ordres mendicants, particularment la que va fundar Sant Domènec, i acollí també a Sant Francesc d'Assís.

Morí a Roma l'any 1216

Honorí III

Papa de 1216 a 1227. Successor d'Innocenci III – qui l'havia nomenat cardenal (1201) –, coronà l'emperador Frederic II, arbitrà la querella entre Felip August i Jaume I d'Aragó.

Va excomunicar el nou comte de Tolosa Ramon VII i al jove vescomte Trencavell, i animà al nou rei de França, Lluís VIII, a dirigir i continuar la croada contra els albigesos.

Va continuar amb la tasca engegada per Innocenci III, i afavorir el desenvolupament de les ordres mendicants

(dominics i franciscans).

És l'autor de la "Compilatio Quinta" (Recull de decretals).

Gregori IX

Nomenat l'any 1227, excomunicà l'emperador Frederic II, per la seva falsa partença cap a la croada, encara que hi anirà més tard, malgrat que sense retractar-se públicament. Llavors, Gregori IX rellevà als súbdits de l'emperador del seu jurament de fidelitat (1228) i va fer envair el regne de Sicília (1229). A la tornada de Terra Santa, Frederic li imposà la pau de Sant Germano (1230). Diferents conflictes, obligaran a Gregori IX a exiliar-se i després de la victòria imperial de Cortenuova (1237) i de la invasió de la Llombardia, tornarà a excomunicar Frederic II (1239). Gregori IX morirà poc abans que l'exèrcit de l'emperador arribés fins les portes de Roma (1241).

Amic de Sant Francesc d'Assís, afavorirà el desenvolupament de les ordres mendicants, Franciscans et Dominics.

L'any 1233, instaurà oficialment la Inquisició a Occitània, i investirà a dominics i franciscans, d'aquest sant ofici.

La seva col·lecció de Decretals, forma una part essencial del dret canònic.

Ramon VI

Comte de Tolosa des de 1194, en què va succeir el seu pare Ramon V. En contradicció amb la política dels seus antecessors, buscà un apropament a la Corona d'Aragó (l'any 1204, es casa amb Leonor, germana de Pere I), per por a les conseqüències de l'heretgia càtara. Va recolzar a la burgesia urbana i donà suport als seus vassalls càtars, amb l'aliança dels comtes de Foix i de Comenges.

Fou excomunicat (1207) per Innocenci III, el qual després de l'assassinat del seu legat Pere de Castellnou, llançà la croada contra terres occitanes, sota el comandament d'Arnau Amauri (primavera de 1209).

Ramon VI, per tal d'evitar el pitjor, es va afanyar a fer portar la seva submissió a Roma. Va anar al davant dels croats a Sant Geli, i allí es va humiliar públicament per expiar l'assassinat del legat papal, va jurar que perseguiria els heretges ell mateix i va demanar prendre la creu personalment,...

Com a conseqüència d'aquest fet, el comte de Tolosa es trobava situat sota la protecció directa de la Santa Creu, com qualsevol feu i domini de la croada. Arnau Amauri, doncs, no va tenir cap més solució que desviar la croada contra les terres de Ramon Roger Trencavell, un altre protector de l'heretgia, al qual va negar la possibilitat d'utilitzar el mateix procés que el seu oncle Ramon VI.

La derrota i la mort a Muret del seu aliat, Pere el Catòlic (al qui havia jurat vassallatge en 1213), van provocar la caiguda de Tolosa, després de dos anys de setge (1215), i es va veure obligat a lliurar el seu comtat al Papa i retirar-se a Anglaterra.

El concili del Laterà (1215), va destituir oficialment Ramon VI de tots els seus drets, i va declarar Simó de Montfort, comte de Tolosa. Malgrat tot, la recuperació de Tolosa per un exèrcit catalanoprovençal (1217), farà possible el seu retorn, i conservarà la ciutat, tot i els diferents setges de Simó de Montfort.

Les posteriors temptatives croades, dirigides per Amaury de Montfort (fill de Simó de Montfort) i del príncep Lluís (futur Lluís VIII de França), varen fracassar (1219), i d'aquesta manera Ramon VI podrà recuperar gairebé tots els seus territoris. Morí l'any 1222.

Felip II August

Rei de França des de 1180 a 1223. Lluità contra l'imperi dels Plantagenet, el poder dels quals, era una amenaça constant pels Capets. S'alià amb Ricard, el futur Cor de Lleó, i malgrat que després varen renyir, ambdós van participar en la tercera croada contra els infidels, de la que es retirarà (1191), humiliat per Ricard.

Va confiscar els feudes francesos del nou rei d'Anglaterra, Joan sense Terra, i començà la conquesta de Normandia, del Maine, d'Anjou, de Turena, de la major part del Poitou i organitzar el desembarcament del seu fill Lluís, a Anglaterra (1213).

Innocenci III li demanà la seva intervenció, per desterrar l'heretgia (1204), però la seva habilitat política, va fer frustrar en un principi, el desig del Papa. Finalment, i després de què Innocenci III declarés "lliurades com a presa" les terres de Ramon VI, Felip August va decidir actuar, reponent-li al Papa que només li pertocava a ell, sobirà del comte de Tolosa, les terres del seu vassall. Malgrat tot, es limitarà a donar suport a Simó de Montfort i als barons francesos que hi participaran, però tenint cura de no comprometre's en cap altre aspecte. A la seva mort, era el senyor més poderós de França, havia aconseguit destruir l'imperi dels Plantagenet i afiançar l'autoritat dels Capets en el reialme.

Lluís VIII el Lleó

(1187–1226) Fill de Felip August, fou rei de França de 1223 a 1226. Casà amb Blanca de Castella i compartí de fet, el poder amb el seu pare. Efectuà diferents accions contra Anglaterra, derrotant a Joan sense Terra (1214) i realitzant-hi una expedició l'any 1216, que va acabar amb la seva elecció com a rei d'Anglaterra, malgrat que posteriorment hi haurà de renunciar, per l'excomunicació de què va estar objecte. Va dirigir la croada albigea de 1219, per tal d'ajudar Amauric (fill de Simó de Montfort), a fer front a la revolta sorgida al comtat de Tolosa. Precisament, l'any 1224, rebrà d'Amauric de Montfort, tots els seus drets sobre el territori occitàns. Mort a Auvergne, durant la tornada de la seva segona croada albigea.(1226)

Ramon Roger Trencavell

De la nissaga Trencavell, vescomte de Carcassona, Besiers, Albí i el Rasès. Acusat de traïció quan intentava parlamentar, després del setge croat a Carcassona (1209), serà empresonat i morirà a les masmorres de la seva pròpia ciutat, després d'haver estat desposseït dels seus béns i dels seus títols en nom de l'Església.

Hugues del Arcis

Senescal de Carcassona, mobilitzà de bon grat o per força, tot el Lenguadoc oriental per tal d'iniciar el setge al voltant del pog de Montsegur, al maig de 1243. 10 mesos més tard, Pere Roger de Mirapeis negociarà la rendició, i el castell passarà a ser propietat de Gui II, mariscal de Levis, antic company de Simó de Montfort.

Guilhabert de Castres

Bisbe càtar de Tolosa, viatger incansable, va ser un dels més prestigiosos perfectes occitans. A partir de 1232, es acollit per Ramon de Perella i es refugia a Montsegur, lloc que esdevindrà a patir d'aquest moment, el cap i la seu de l'església càtara a Occitània, fins la seva capitulació.(1244) Des de Montsegur, Guilhabert de Castres (i després el seu "fill major" i successor Bertran Martí) organitzarà missions de predicació que exposaran, a través de la plana escorcollada per la Inquisició, perfectes clandestins que distribueixen la Paraula i la consolació. Ell mateix no dubtarà a sotmetre's al perill. Fins el 1236 encara, extremament vell, recorrerà regularment el Lauraguès, el Cabardès,...Mort poc anys abans del setge croat a Montsegur.

Guillem Belibasta

Guillem Belibasta, el darrer perfecte occità conegut, fill d'uns rics camperols de les Corberes, dins del domini de l'arquebisbe de Narbona, estava casat i era un jove pare de família quan la seva vida va canviar de rumb. Fou ordenat després d'un curt noviciat a Rabasten, i va arribar a Catalunya, després de fugir de la presó de Carcassona. Va fer estada a Lleida, i treballava amb les seves mans fabricant pintes de banya i fent cistelles. Va ser venut a la Inquisició per un agent doble, Arnau Sicre, que esperava així obtenir la gràcia de les autoritats religioses i recuperar els béns familiars que havien estat confiscats després del judici de la seva

mare.

Belibasta va ser conduït davant l'inquisidor de Pàmias, a continuació el dugueren a la presó de Carcassona i finalment, reclamat pel seu sentor temporal l'arquebisbe de Narbona, fou cremat a Vila Roja–Termenès, castell episcopal, l'any 1321.

ALTRES HERETGIES

Albigesos

El terme albigés es denomina a una espècie de confederacions de confessions herètiques del segle VII que avarca els càtars. Totes aquestes confessions estaven concentrades en el sur de França, cada confessió tenia la seua doctrina particular. En totes les ciutats hi havia un gran nombre de maniqueos, portaven una vida austera i practicaven la caritat. Els perfets contrastaven amb alguns bisbes i monges catalites que per aquell temps cridaven l'atenció per les seues costums. L'anguedós i els seus senyors amb el comte de Tolouse, estàvem disposats a lliurar-se definitivament amb la carrega feudal que els vinculava al tron de França. L'església i França estaven inquietes. En 1119 Calisto II va anar a predicar a Tolouse, però va tindre que retirar-se degut al mal recolliment que va tindre, però abans va excomulgar als heretges. El papa Inocenci III, va ser qui va desencadenar les hostilitats, intentant dialogar i va conseguir que les autoritats de Tolouse, es comprometen a expulsar els heretges de la ciutat, juraren complir la promesa; però no ho va fer perquè alguns d'ells s'havien passat ja a la banda dels càtars. Simó de Montfort es posa al front dels croats, però el 25 de juny de 1218 va ser lapidat per una dona i com a conseqüència va morir. Amaury de Montfort, va decidir oferir al rei de França les conquestes del seu pare al sofrir varies derrotes. Quant regnava en França Lluís IX la guerra va començar de nou, però amb més crueltat.

La inquisició va fer un treball magnífic eliminant els heretges que foren culpables d'assassinar a un grup de jutges del tribunal de la inquisició de Avinyó (1241).

El 16 de març la guerra dels albigesos, pràcticament s'havia acabat.

Amauricens

Els amauricens són els seguidors d'un sistema panteista, el primer fundador va ser Amaury de Bene, que havia sigut expulsat de la universitat de Paris en 1204, era teòleg.

Amaury enlluernat per Aristòtil va intentar demostrar la relació que hi havia entre el primer motor etern, del que procedim tots els sers humans el caos de la revolució mosaica descrit en el Gènesis.

Amaury va fundar la seua pròpia doctrina; els punts més importants eren:

- El primer motor és un ser simple que no tenia quantitat i qualitat, no té res del que constitueix un ser caracteritzat.
- La teologia ensenya que deu és un ésser simple, però més tard el primer motor és Deu, és la causa productora d tots els éssers.

Amaury va ser condemnat per la universitat de Paris, i va morir abans de ser portat a la foguera però va deixar deixebles que van reanimar la flama de la heretgia, els deixebles més importants, eren guillem i David de Dinant. Els amauricens van ser perseguits per les autoritats eclesiàstiques i molts van morir en la foguera. La majoria dels deixebles de Amaury van ser executats en Paris i Exrtramburg en 1210 i 1212. La corrent del pensament Amauricense no va desaparèixer del tot, es tornarà a trobar com a una societat secreta en diversos països, amb el nom de germans de lliure esperit. S'ha dit que el mestre Eckart va agafar en un moment determinat algunes de les seues idees.

Orbibanians

Eren heretges del segle XII, anaren pel mon d'un lloc a l'altre, sense una tendència fixa, tal volta foren una rama dels primers valdenses.

els Orbibanians negaven la santíssima trinitat, la resurrecció i el judici final. Van ser condemnats pel papa Inocenci III perquè ridiculitzaven el sacrament i professaren que Jesucrist no havia sigut més que un simple home.

Encaputxats

Al 1186, un llenyater, va tenir una visió, se li aparegué la verge Maria i li dona una imatge d'ella i el seu fill amb la inscripció:

Cordar de Deu que llevés el pecat del mon, porta la Pau

La mare de Deu li digué al llenyater que formarà una associació en la qual els membres portarien la imatge en un caputxó blanc, símbol de pau ni innocència.

En aquells temps la guerra s'escapava per tota Europa. Per imposar la Pau i ells també van haver de fer guerra, però els bisbes es van unir per a combatre'ls i van vèncer els encaputxats blancs, els que pogueren escapar, es van unir als albigeos.

Bogòmils

Eren heretges els quals s'anomenaven amats de deu, van aparèixer a constantinoble al segle XII i en 1119 un dels seus principals components Basilio fou cremat viu.

La doctrina del Bogòmils era una copia de les sectes maniquees dels paulicians i dels mesalians.

Valdenses

Els heretges del segle XII, son anomenats pel calvinistes com els seus precursors. L'heretgia valdense va conèixer dos períodes distints, ells mai professaren cap forma de maniqueisme.

El error de Claudio de Turin sobre la divinitat de Jesucrist mai fou adoptada pels valdenses. Fou en 1160 un ric comerciant de Lyon anomenat Pedro Valdo que va fundar una secta que més tard va ser anomenada Valdense. La mort repentina d'un del seus amics el va impressionar de tal manera que va decidir repartir els seus bens entre els pobres i abraçar la vida de Crist i els apòstols. Pedro Valdo va contar de seguida amb deixebles i imitadors que es van donar a conèixer amb el nom de valdenses pobres de Lyon, leonistes i en sabates